

V

VA, *vana*, adj., del ll. VANUS 'buit', 'buit de dins, balmat', 'va'. □ 1.ª doc.: *Homilies*.

«--- Pregem Nostre S. --- que ÉI nos dó alumena-
ment --- e la bona ventura des sos moz, presa ivaz per
la torba dels *vans* pensamentz del segle, qui-ns destor-
ben ---», 4v1. Mot conservat en totes les llengües ro-
màniques d'Occident.

Abunda en tots els períodes de la llengua, tant en
la forma masculina com en la femenina: «tant és noble
cosa orde de religió, que no consent que nulla mala
ànima hi sia ensutzada de nulla *vana* concupiscència»,
Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 123.13). El masculí, a l'E. Mj.,
per poc que anés lligat amb un nom o el verb copu-
latiu, reprenia la -n etimològica: «*van* serà e res no
valdrà», *Usatge*, § 86 (*NCl.*, 95.22), també sobretot da-
vant vocal: «lo *van* honor al bon hom no contenta»,
Ausiàs March; però també «ornament foll e *van*», Ei-
ximenis (cites del *DAg.*). 'Vanitós': «a penes hi som
estada --- pagada d'alguna cosa que hi haja vista ne
oïda, tant són les gents *vanes* e mundanes», Llull (*Li.*
de Sta. Maria, 6).

Les accs. corrents han estat sempre les morals, però
no han deixat de tenir algun prolongament català les
més materials o abstractes que havien constituït en
llatí el punt de partida semàntic del mot (pertanyent
a la mateixa família etimològica que *vacuus*, *vacare* i
vastus 'desert, devastat'). Així JRoig l'aplica a les can-
nyes, buïdes de dins: «me féu membrant / --- / del
manament / --- / lo món omplir / --- / Bé saps l'exem-
ple / ---dix--- de Sent' Ana: / com canya *vana*, / pò-
pul, chop, àlber / --- / qui fruyt no fan: / e al foc
van' (*Spill*, 6168).

També ha pogut significar 'ilusori, fora de raó,
sense significació': *vana digressió* (vici retòric), Aver-
só, *Torc.* I, 117; per això a l'Alt Aragó tenen la dita
«las canas son *vanas* / e las arrugas son certanas»
(Bielsa, 1965): 'els cabells blancs poden ser indicatiu en-
ganyador de l'edat d'una persona (però les arrugues
guïen del cert)'. D'aquí la locució adverbial *en va*=
vanament, 'sense fruit', que és de sempre [ex. de
Llull, *infra*, a *vanament*] i de pertot en la llengua:

«—A tu plàcia voler-nos fer part dels tresors e des-
ferra que tu has ocupats en lo camp dels --- enemics ---
—Què fretura despendre tantes supèrflues paraules en
va —dix lo Duc—: ja us he dit que no-m plau ni-u
faria», JoMartorell (*Ag.* II, 106.3f.).

DERIV.: *Vanitat* [*Homilies*], pres del ll. *vanitas*,
-atis, id.: «tot quant om --- fa en est segle és *vanitat* ---
Totes les coses del segle són *vanitats* e cañen e tornen
e<n> nient, mas caritat jamés no cañrà» (*Hom.*,
1v10, 14); «L'abadesa --- féu stabliment que totes les
dones filasen --- e que alcuna dona legís alcun libre
qui fos en romanç --- per ço que, per ohir aquel libre,
l'ànima no cogitàs en *vanitats* ni en desordenats pen-
saments», Llull (*Blanq.* I, 154.7; de nou III, 140.10);
«lo diable --- senyorega alsunes donzelles --- que no
és dupte que N. Sr. --- no faça a la fi un gran --- cas-
tic, per la gran supèrbia que an e'l cor, e *vanitat* e
amor del món ---», Eiximenis (*Dones* xxiv, p. 42).
Vanitós [Belv.].

Vanejar [Llull]; 'desvariejar': «*v.*: delirare, delirum
esse, despiscere», JnEsteve (*LiEleg.*); «—Senyora, la
Princesa diu que si han morta la rata—. Tornà a dir
la Princesa, ab los hulls tancats: —No dic yo axò, mas
si és mort aquell en qui yo tinc tota la mia sperança—.
Respòs la Duquesa ---: —Ella *vaneja*: aquesta malal-
tia és de tal natura que los savis fa tornar folls, que
no saben què -s dien», JoMartorell (*Ag.* III, 98); gra-
fiat *venejar-se* en el barceloní Pere Martines, mj. se-
gle xv (ed. Riquer, 52).

Vantar-se, del ll. vg. VANITARE (derivat quasi docu-
mentat, amb el paper de part. actiu, *vanitantes*), que
ja en el vulgar tardà es degué sincopar en *VANTARE
(rossegat pels molts freqüentatius i part. pass. que se
sincoparen llavors: *vol(vi)tare*, *respo(n)s(i)ta*, *vis(i)ta-
re* etc.), i per tant conservat amb la -r- sorda per l'it.
vaktare, fr. *vanter*, oc. i cat. *vantar* [1429]: «no han
altra glòria sinó *ventar-se* de ço que n'han hagut»,
Decam. VIII, § 7, 474.5f. (també *vantarsi* en l'original
it.); «sí com hun rey, senyor de tres ciutats, / qui tot
son temps l'à plagut guerrejar / ab l'enemic, qui d'ell
no -s pot *vantar* / may lo vencés --- / ans si'l matí